

РАҲБАРЛИККА ХОС ХУСУСИЯТЛАР ВА ЖАМОАНИ БОШҚАРИШ ПСИХОЛОГИЯСИ

Назарова Мухаббат

Кашкадарё вилояти

Карши тумани 23-мактаб психологи

Мамлакатимизда мустақиллик йилларида амалга оширилган кенг қўламли ислохотлар миллий давлатчилик ва суверенитетни мустаҳкамлаш, хавфсизлик ва ҳуқуқ-тартиботни, жамиятда қонун устуворлигини, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик муҳитини таъминлаш учун муҳим пойдевор бўлди, халқимизнинг муносиб ҳаёт кечириши, жаҳон талаблари даражасида таълим олиши ва касб эгаллаши, фуқароларимизнинг бунёдкорлик салоҳиятини рўёбга чиқариш учун зарур шарт-шароитлар яратди. Янги шароитлардан келиб чиқиб, “Таълим тўғрисида”ги ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига, 2022-2026 йилларга мўлжалланган “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Тараққиётлар стратегияси”, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Рахбар кадрларни тайёрлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарорига мувофиқ, таълим босқичларининг узлуксизлиги ва изчиллигини таъминлаш, таълимнинг замонавий методологиясини яратиш, давлат таълим стандартларини компетенциявий ёндашув асосида такомиллаштириш, Рахбар маънавиятининг бошқарувда намоён бўлишини, Мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ривожлантиришни тезлаштириш вазифаси ҳал қилинаётган ҳозирги босқичда кадрлар сиёсати янги ва чинакам чуқур мазмун касб этади. «Кучли давлатдан кучли жамият сари» тамойилимиз қанчалик қўламдор бўлса, уни амалга оширишда рахбар ходимларнинг роли шу қадар юқори бўлади. Ҳозирги давр – фуқаролик жамиятини сифат жиҳатидан тубдан ўзгартириш даврида ҳар бир

ташкилотдан, унинг ҳар бир аъзосидан қатъий куч-ғайратни, ўз фаолиятига баҳо беришда аниқликни, ишчанликни ва фидокорликни талаб қилади.

Раҳбар ходимлар зиммасига алоҳида масъулият юкланади. Ўз фаолиятларини, амалга оширадиган барча ишларда улар сўз билан иш бирлигини намоён этишлари, ўз-ўзини танқид, жамики илғор инсоний, ахлоқий нормаларга амал қилишда ибрат бўлишлари керак. Барча соҳаларда раҳбарлик фаолияти, услуби ва воситаларини такомиллаштириш зарурдир. Раҳбар - одамларни, жамоани бошқариши, яъни етакчилик хусусияти билан ўзгалардан ажралиб туради. У меҳнат жамоасида ва жамиятда барчанинг кўз ўнгида бўлади, қўли остидагиларнинг иш ва турмуши билан боғлиқ муаммоларни, керак бўлса тақдирини ҳал қилади. Шундай экан, унинг зиммасида ўзгаларга нисбатан кўпроқ масъулият бор. Шу маънода масъулият замонавий раҳбар ходимларни тайёрлашдаги асосий мезон бўлиб, бу бурчни бажаришда қатъий бўлиш керак. Бу борада Президентимиз куйиниб айтган эдилар: Бу дунёда ҳар қайси инсон бахтли бўлишни, муносиб ҳаёт кечиришни истайди. Халқимизнинг шу борадаги эзгу орзу-интилишларини рўёбга чиқариш, эл-юртимиз учун ҳеч кимдан кам бўлмаган ҳаёт даражасини таъминлаш йўлида ўзимизни аямасдан меҳнат қилиш биз – раҳбар ва фаолларнинг нафақат вазифамиз, айни вақтда муқаддас бурчимиздир... Бу ғоя раҳбар ходимлар тайёрлашдаги асосий мезон бўлиб хизмат қилади.

Ўзбекистон истиқболи бир қанча омилларга боғлиқ. Шулардан бири бошқарув институтидир. Раҳбарликнинг энг буюк мезони - адолат. Бу сўзнинг замирида бутун халқ тақдири, жамият истиқболи, мамлакатимиз келажаги мужассам бўлган. Бунини чуқурроқ англайлик. Адолат ҳамма нарсадан устун бўлиши керак. «Куч - адолатда» деган Амир Темур бобомизнинг бизга қолдирган ўғит-насиҳатларини эсимиздан, ҳаёлимиздан чиқаришга ҳаққимиз йўқ. Ўзидан бир поғона юқори бўлган кишининг олдида икки букилиб, ўзидан бир поғона паст бўлган одамни оёқости қилиш эски мустабид тузум ва жамиятнинг тимсоли эди. Биз бундай иллатлардан қутулишимиз, уни бутунлай йўқотишимиз керак. Қўлингиз остидаги кишилар сизга фақат хизмат юзасидан ҳисобот бериши мумкин, холос. Инсон сифатида, шахс сифатида,

колаверса, фуқаро сифатида сиз билан тенг ҳуқуқли эканлигини ҳеч қачон унутмаслик керак. Оддий одамларнинг раҳбарга муносабати икки фуқаро ўртасидаги муносабатгина эмас.

Айни пайтда у жамиятда қарор топадиган маънавий- руҳий, сиёсий-ахлоқий муҳитни ҳам яратади. Демак, ишлаб чиқариш маданияти, унинг самарадорлиги бевосита одамлар кайфиятига, раҳбарга бўлган муносабатига боғлиқ. Ҳақиқий раҳбар барчага бирдай одилona муносабатда бўлади. Албатта, одамлар ҳар хил бўлади. Уларнинг орасида гап укмайдиган, баъзан эса рўйирост эътироз билдирадиганлар ҳам бўлади. Халқ дегани барча фазилатлари билан бир қаторда нуқсонлари билан ҳам яхлитлигича халқдир. Ҳақиқий раҳбар ана шу яхлитликни англаб, ақл билан ҳис этиб, уларнинг бошини қовуштириб, ўзига эргаштира олиши билан халқ олдида муносиб ҳурмат ва иззат қозонади. Раҳбар ходим қиёфасини белгилашда муҳим мезонлардан бўлган юксак маънавият, масъулият ва маданиятлик даражаси ҳам муҳим ўрин тутди. Бу нафақат ўтиш даврининг тақозоси, балки

Ўзбекистоннинг буюк келажагини таъминлай оладиган, унга хизмат қилишга қодир бўлган раҳбар ходим тушунчасининг мазмунини янгиловчи омил ҳамдир. Жамият, миллатнинг камчиликлардан ҳоли бўлиши, аввало, раҳбар ходимларнинг замон талабига мос бўла олиши, ўзидаги маънавий қусур- камчиликлардан фориғ бўлишидан бошланади. Замонавий раҳбар ходим барча фазилатлари билан ўз жамоаларига етакчи, фидоий, намуна ва ўрнак бўла олиши керак. Мустақиллик шароитида янги замонавий бошқарув кадрларини тайёрлаш иши объектив ҳолатни ҳисобга олган ҳолда илмий ёндошувни талаб қилади. Кучли, маънавий масъулиятни раҳбар бировнинг маслаҳатига қулоқ тута олади, шу сабабли унда эртанги кун муаммоларининг олдини олиш имкони туғилади. Бу тўғрисида қайғуриш эса бизнинг асосий ва муҳим вазифаларимиздан бири бўлиб қолиши керак.

Одамлардаги боқимандалик, танбаллик руҳи, меҳнат жараёнига катта таъсир ўтказади, бунинг оқибатида, одамларнинг бир қисми илгарилаб кетиши, иккинчи қисми орқада қолиб кетиши содир бўлади. Бу ҳам раҳбар ходимлар учун янги

муаммолар келиб чиқишига сабаб бўлади. Жойларда ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг пировард натижасига эришиш, бошланган ишларни охирига етказиш, одамларда янгича дунёқараш шакллантириш, олдимизда турган вазифаларнинг ўзагини ташкил қилади. Хулоса қилиб, замонавий бошқарув усулларини жорий қилиш раҳбар ходимлар маънавий масъулиятини ошириш воситасида кечади.

Хар бир ташкилот, муассаса раҳбарлари, умуман, раҳбар ходимларнинг маънавий масъулияти оширилса муваффақиятларга эришиш мумкин. Натижада салбий эмоциалар қаршилигини тўсувчи соғлом руҳий муносабат қарор топади. Мазкур этикавий нормаларга амал қилиш, зеро, унинг талаблари ахлоққа нисбатан нисбий кўриниш касб қилсада, профессионал хизмат доирасида мувофаққиятга эришиш гарови бўлиб хизмат қилади.